

Wafjali teener astus tella juurde, et kolmandamat tella helistama hakata.

„Tooge ta wägisi rongi!“ hüüdsiwad mõned wagonist. Kell helises.

„Ruttu, ruttu!“ kisendas Jaak õige kurjaks saades ja largas waguni esijest maha, et lapsi üles aidata.

Ronduktor andis wilega märku. Rong hakkas liikuma.

„Ennem surma, kui Siberisse!“ ütles Tiin, tahmas omad lapsed taenla alla ja tahtis end rongi alla heita.

Jaak oli nii ehmatanud, et ta lätt ega jalga liigutada ei suutnud. Veel üks samm ja Tiin oleks nutja lastega liikuma rongi all olnud.

Ugidal olew raudtee shandarm oli aga asja märkanud ja takistas Tiin, tagant Oladest kinni wõttes.

Rong sõitis wäljarändajatega ja Jaagu kraamiga ära. Jaak, Tiin ja lapsed wiidi wafjalisse, kus protokolli tehti. Jaamäilem andis Jaagule nõu kodumaale jääda ja telegraferis järgmiste joama ette, et Jaagu kraam sinna maha jäetaks. Nüüd sõitis Jaak oma perekonnaga saatjatega ühes kodu ja jäi ühe sugulase juurde R. walda tõrwulijeks.

Poolteist aastat oli jessiadit mööda läinud, kui wäljarändajad Siberisse asusiwad. Talw oli tulekul, ja nagu rändajad linnud talwets lõune poole lendawad, nii tuliwad poolteise aasta eest Siberisse rännanud perekonnad üksteise järele kodumaale tagasi. Minult paar perekonda oliwad Siberi taigadesse õune katsuma jäänud. Mitu wäljarändajat oliwad oma perekonnast mõne liitme wõerasse mulda matma pidanud, lõikidel oli wiimane kui rahakopikas otjas, ja alandlikult palusiwad nad nüüd sugulasi, et nad talwets neid oma ülu alla wõtaksiwad.

„Kest põlist metsa pandi meid asuma,“ ütlesiwad nad; „ei ainuiski walmis põllulapikest ega peawarju. Sündid ja tarud käiswad meile wõersiks, waewaga haritud ja wälja juuritud põllul wõitis külm wilja ära, abiraha ei ulatanud häda kustutuseks.“ Niisugust laebust oli pea lõitide suust kuulda.

„Päris hea,“ ütles Jaak oma naesele, kui ta wallamaja juurest tulles, kus ta wäljarändajate lugu oli kuulnud, „päris hea, et sa end rongi alla heita tahtsid — nüüd elame ometi lõik!“

„Kumal see küll oli,“ ütles Tiin, „aga häda ajab härja laewu — parata polnud midagi. Ma olin meelt ära heitmas.“

„Ei ma end enam omaist wallast kuhugi liiguta,“ ütles Jaak.

„Koh, wallast liigutada wõid küll, aga ärgu sind enam Siberi kullamaad ja Wologda wiljasalwed meelitagu. Näed nüüd, et naestel rohkem arusaamist on, kui mõnel mehel,“ ütles Mari.

„Nii ta küll näitse olewat,“ kiitis Jaak järele, wõttis piibunõu taskust, pani juhu, lõmbas tiluga tuld, pani piibu põlema ja ütles siis nagu julgust saades: „Saa nüüd sellest ilmast aru, kus see hea wõdi halb. Ühel Siberi lin, teisel seal — aruotja pole kuskil! . . .“

A. Gr.

Tagasiwaade.

Politilistes oludes oli 1908 aasta wiimajel pooltel põhjapanewaid mündatusi. Sündmused nagu ajasiwad üksteist taga. Politiline olukord muutus üleüldiselt. Rõige-mahajäetumates maades, nagu Türgi- ja Persiamaal, ärkas rahwas — ja wanad walisused lõikusiwad. Türgimaa rewolutsion oli see, mis kiwi weerema pani. Noortärklased paniswad riigipöörde toime. Kolm päewa enne konstitutsiooni wäljakuulutamist Türgimaal ei teadnud peale wandeseltslaste keegi, mis tulemas on. Et Europa wähelesegamise plaanisid nurja ajada, andis sultan Moor-Türgi komitee nõudmistele järele ja kuulutas konstitutsiooni wälja. See konstitutsion ei ole küll uus, waid ta pidi juba 1876 aastast saadit maksmas olema. Dieti oli see siis teine Türgi parlament mis 17. detsembril 1908 oma tegewust algas. See päew oli Türgimaal pidupäewaks.

Kuid sellele järgnesiwad Türgimaale kahjulitid sündmused: Bulgaria lõi end Türgimaa ülemwalitsuse alt lahti ja kuulutas end Ida-Rumeliaga ühiseks Bulgaria kuningriigiks. Austria tarwis parajat filmapillu ja liitis Türgi prowintsid — Bosnia ja Hertsegowina — jäädawalt enese külge. Ra Kreeta saar tahtis end Türgimaa küljest lahti kiskuda ja Greekamaaga ühineda. Serbia hakkas ägedaste Austria teguwiihi wastu protesteerima ja kardeti juba, et Serbia ja Austria wahel sõda tuleb. Selleks õhutas Serbia sõjafaks kroonprints Georg. Mõõdukamatel ollustel läks wiimaks lorda sõjahimulisi waigistada. Ra wäikene Montenegro oli Austria peale Bosnia pärast pahane. Bulgaria tunnistati juurriikide poolt iseseiswaks. Uue aasta algul